

De Edda in *Edda en Thora* – bronnen en register

De teksten die Miskotte gebruikte voor de 'Edda' en andere oud-noordse geschriften stammen voor het overgrote deel uit de volgende, meest Duitse tekstuitgaven en -bewerkingen:

Baetke, Walter: *Die Religion der Germanen in Quellenzeugnissen. Aufsätze und Reden.* Frankfurt a.M.: Diesterweg ²1938. [790]

Walter Baetke (1884-1978) was een oud-germanist van naam en faam, verbonden aan de universiteit van Leipzig. Hij schreef woordenboeken en verzorgde bronnenverzamelingen. Baetke was betrokken bij de *Bekennende Kirche* en werd na de oorlog lid van de Oost-Duitse SED.

Bertholet, Alfred: *Religionsgeschichtliches Lesebuch* XII. Tübingen: Mohr 1908.

Alfred Bertholet (1868-1951) was een Zwitserse auteur met een brede, encyclopedische belangstelling voor de religiegeschiedenis en haar bronnen, o.a. die van Jodendom, Islam en de Germaanse religie.

Dahn, Felix: *Odhins Trost* (1880). Leipzig: Breitkopf 1920. [3693]

Felix Dahn (1834-1912) was een Duits historicus en germanist, die vooral bekend is vanwege zijn boek *Ein Kampf um Rom* (1876), ook in het Nederlands vertaald. *Odhins Trost* is een hervertelling van de Edda-verhalen over Odin.

Genzmer, Felix: *Edda: Heldendichtung* I. Jena: Diederichs 1912. [3613]

Genzmer, Felix: *Die Edda. Götterdichtung – Spruchdichtung.* Jena: Diederichs 1933.

Felix Genzmer (1878-1959) was jurist en mediëvist en vertaler van diverse oud-Germaanse teksten als de Edda, de Heliand en de Beowulf. Genzmer was gedurende de nazitijd donateur van de SS en lid van de NSDAP vanaf 1937. In de oorlogsjaren was hij hoogleraar oud-Noorse filologie in Tübingen.

Lehmann, Edvard en Hans Haas: *Textbuch zur Religionsgeschichte.* Leipzig: Deichert 1912.

Edvard Lehmann (1862-1930), Deens godsdiensthistoricus, en Hans Haas (1868-1934), Duits theoloog, publiceerden in 1912 deze grote verzameling teksten uit diverse religies.

Neckel, Gustav: *Die Überlieferungen vom Gotte Balder.* Dortmund: Ruhfus 1920. [788]

Gustav Neckel (1878-1940) was een toonaangevend Duits germanist en een Edda-specialist. Het genoemde boek is niet zozeer een tekstboek als wel een herdichting van Balder-verhalen. Neckel publiceerde de standaard-Duitse editie van de poëtische Edda.

Ninck, Martin: *Götter- und Jenseitsglauben der Germanen.* Jena: Diederichs 1937. [796]

Martin Ninck (1895-1953) was een (Duitse?) vertaler en popularisator van oud-Germaanse teksten, over wie verder geen biografische gegevens te vinden zijn. Zijn werk vertoont verwantschap met het werk van Sigmund Freud en Ludwig Klages.

Orlik, Axel: *'Ragnarök.' Die Sagen vom Weltuntergang.* Berlin: Wilhelm Ranisch 1922.

Axel Orlik (1864-1917) was een Deense filoloog en historicus. Hij schreef werken over de vroege Deense geschiedenis, de Vikingen en de Edda.

Vries, Jan de: *Edda.* Amsterdam: Elsevier 1938.

Jan de Vries (1890-1964) was een vooraanstaand germanist en kenner van de bronnen van de Edda. Hij vertaalde de Edda in 1938 als eerste in het Nederlands. M citeert in *Edda en Thora* één keer uit deze vertaling, maar meldt ook dat deze vertaling te laat kwam om in zijn boek te kunnen worden gebruikt. De Vries recenseerde *Edda en Thora* 2x zeer kritisch. Hij werd na de oorlog beschuldigd van intellectuele collaboratie met de nazi's en verloor zijn hoogleraarsaanstelling.

Wolzogen, Hans von: *Die Edda – Götterlieder und Heldenlieder.* Leipzig: Reclam z.j. (ca. 1900). [3541]

Hans von Wollzogen (1848-1938) is vooral bekend geworden als ambassadeur van de muziek en teksten van de componist Richard Wagner. Het genoemde boek is een popularisering van verhalen uit de Edda.

Miskotte citeert dus niet uit de oorspronkelijke bronnen. ‘Edda’ is de naam voor de verzameling van liederen, sagen, zowel in poëzie, verzameld in de *Codex Regius* (eind 13de eeuw) als in de proza-Edda van Snorri Sturluson van een halve eeuw eerder.¹

In de digitale tekst van *Edda en Thora* wordt wel naar enkele bronteksten met name verwezen. Het zijn in alfabetische volgorde de volgende (in de benaming van Miskotte):

Atli-Gudrun-sage	169
Boek der Koningen	175
Finnbogi-sage	111
Gylfaginning	102 165
Hadar-sage	200
Hamdir-sage	108 169
Heimskringla	111
Hilde-sage	169
Hymir-sage ²	102v.
Hyndla-lied	76
Ketil Haeng sage	93
Runenlied ³	82 97
Sigrdrifa-lied	48 76 155
Sigurd-Brunhild-lied	169
Völuspá	18 19 28 45 49 53 67 77 81 167v.
Walthari-lied	216

In de tekst komen nog enkele andere middeleeuwse bronnen over de Germanen en hun religie voor:

Heliand (9 ^{de} eeuw)	31 93 180 193v. 198
Landnámabók (13 ^{de} eeuw)	111 191
Nibelungenlied (13 ^{de} eeuw)	18 31 79 95 110 167 191v.
Tobiaszegen (12 ^{de} eeuw)	192

¹ Voor een overzicht van deze bronnen zij verwezen naar de inleiding bij de meest recente Nederlandse vertaling, die van Marcel Otten (Amsterdam: Ambo 1994, zesde, geheel herziene druk 2004), 11-18. Zie ook een kort en helder overzicht van de Edda-teksten van Paula Vermeyden in het tijdschrift *Madoc*, 1996 nr. 1, 20-30. Digitaal in de DBNL: https://www.dbnl.org/tekst/mad001199601_01/mad001199601_01_0004.php

² Onderdeel van Gylfaginning (proza-Edda).

³ Ook: ‘Odins Runenlied’, onderdeel van de Hávamál.